

Aftur eitt veruligt dagblað í Føroyum!

Eitt føroyskt dagblað kann hava stóran týdning, verður tað stjórnað og skipað samvitskufult. Og megnar Sosialurin at leggja høvuðsdentin á tíðindatilfar og ta kunning, sum uppi í hesum hongur, so er eingin ivi um, at tiltakið fer at eydnast og koma øllum væl við skrivara Tórður Jóansson m.a. í "Sjónarmið" í dag.

Hann starvaðist sjálvur á 14. September, tá tað í 70-unum gjørdi eina roynd við 5-dagavátu.

Vegna misskiljing í umbrótingini av sjónarmiðinum í blaðnum hósdagin prenta vit tað aftur í dag í rættari raðfylgju. Vit biðja rithøvundan orsakað mistak okkara.

Blaðstj.

Siðan føroyingar miðskeiðis í seinastu öld á fyrsta sinni fóru undir at geva út blað, hevur verið vøkstur og menning í føroyska blaðheiminum. Á okkara døgum kann tað tykjast undranarvert, at menn hættaðu sær undir blaðtiltekni í tí samfelag, ið tá var. Men tað, ið eggjaði til, var neyðsyn eila eldhugi. Niels Winther gamli hevði ein greiðan politiskan boðskap, hann vildi hava út millum manna. Og tey nógvu bløðini, ið eru komin út síðan aldaskiftið, hava vanliga havt eithvørt endamálið ella verkevni, tey vildu siga fólki frá.

Tað meira tíðindakenda tilfarið mundi hava minni at siga, hóast tey flestu mundu taka væl móti blaðtíðindum — bæði heimatiðindum og tíðindum uttaneftri. Og flestu føroysku bløð hava lutvist verið tíðindabløð. Men hitt mundi liggja fremri í huganum. Eisini stríðið fyrri móðurmálinum hevði týdning. Hetta at gera skrivmálið til eitt nýtiligt amboð í samskiptinum millum menniskju í Føroyum.

Fyrstu føroysku bløðini komu út eina ferð ella tvær ferðir um mánaðin, okkurt to eina ferð um vikuna. Og tá ið havt verður í huga, at útvarp var ikki til tá á døgum, tiansheldur sjónvarp, at sambandið við útheimin var vánaligt, og at samferðslan innanoyggja var at kalla eingin, so skilja vit, at titari blaðutgáva var hvorki neyðug ella skilagóð.

Men samfelagið broyttist og mentist. Ferð kom á. Neyðugt varð at bota um samferðsluna, og sambandið við onnur lond øktist. So við og við gjørdi tøvur á skjótum og titum tíðindum, at bløðini komu oftari út. Og seinastu árin eru tey stóru bløðini komin út 2-3 ferðir um vikuna, tey smáu eina ferð um vikuna.

Ætlanin at geva út veruligt dagblað — eina ávis — í Føroyum er ikki so nýggj, sum onkur kanska heldur. Longu í triatiárunum hildu fólk tøv vera á einum blað, sum dag um dag segði frá tí, ið fór fram í samfelagnum og úti í heimi. Og á sumri 1934 varð fyrsta royndin gjørd. Eitt stutt skifti eydnaðist at geva út lítið blað, 4 kvartsiður til stóðdar, hvønn gerandisdag. Blaðið nevndist av rottum Dagblaðið. Blaðstjóri var Hans Marius Jacobsen, lærari, og blaðið varð prentað á prentsmiðju H.N. Jacobsens bokahandils. Uppi í tiltakinum voru eisini Einar Joensen, prentari, Jógvan Rasmussen hjá Stinu prentari og H.C.W. Tørgarð arkitekt.

Dagblaðið fekk sum nevnt ikki langa livitíð, einans nakrar vikur; men navn-ið varð seinni nýtt til annað blað. Tiltakið datt niðurfyrri, og hóast ætlanir voru um at geva blað út hvønn dag í stríðsárunum og seinni, so gingu nær-um 40 ár, til næsta royndin varð gjørd.

Fyrst í 70árunum kom 14. Septemb-er út fimm ferðir um vikuna, og eini tvey ár untist tað undirritaða at starvast við í hesum tiltaki. Fyrstu tíðina var Ólavur Michelsen blaðstjóri, seinni Erlendur Patursson. Helst voru ymskari orsökir til, at farið varð undir at geva 14. út hvønn gerandisdag. Prentsmiðjan hjá p.f. Blaðstarv, sum gevur 14. út, var hin fyrsta, ið fekk off-settutgerð, sum var munandi framstig og lætti, tá ið bløð skuldu framleiðast. Eisini mundu fólk halda, at tøvur var á einum veruligum dagblaði í Føroyum.

Men hvat kann tað vera, ið ger, at fólk halda tøv vera á dagbløðum ella ávisum? — Er tíðin ikki farin frá hesum fjølmíðli, nú vit hava útvarp og sjónvarp?

Mong halda, at blaðið framvegis er týðningarmesti fjølmíðilin, sum hevur avgjörðar fyrimunir samanborið við útvarp og sjónvarp. Lat okkum tí hyggja at onkrum av hesum fyrimunum. Lesur tú hart út einum blað, so man talið á orðum liggja millum 120 og 150 hvørt minuttíð. Hava vit so í huga, at á eini blaðsiðu í stórum broti, sum t.d. Dimmalætting, eru um 3.000-4.000 orð, so kunnu vit rokna út, at tað tekur um hálvan tíma at lesa hesa einu blaðsiðu. Og hetta er tað, ein tíðindasending í útvarpi ella sjónvarpi varar, men enn hava vit einans lisið ein litlan part av blaðnum.

Tórður Jóansson: -Tað er at fegnast um, at eitt hitt frægasta føroyska blaðið á okkara døgum, Sosialurin, nú hevur megnað at fara undir útkomu fimm ferðir um vikuna.

So statt er nøgðin á tilfari munandi størri í einum blað. Og so hetta, at tú kanst velja burtúr tað, ið hevur serstakan áhuga, eila lesa umaftur tað, ið kanska er eitt sindur torskilt. Og yvirskriftirnar í blaðnum gera tað lættari at fáa eitt yvirlit yvir tilfarið.

Sjálvsagt hava útvarp og sjónvarp havt við sær, at fólk yvirhøvur eru betri kunnað um tað, ið fyriferst. Ti eingin stórhending fer fram, uttan at fólk frætta um hana heima við hús. Men vandin við hesum tíðindaflutningi er, at alt verður so kroyst saman, at útvarps- og sjónvarpstíðindi gerast ein roð av sundurskildum hendingum, varpað út í blaan heim.

Fólk, ið av alvara royna at kunna seg við víðurskiptini, noyðast at snúgva sær til bløðini, vilja tey hava gjølligari upplýsingar og viðmerkingar. Og hetta er neyðugt, skulu vit gera okkum eina greiða mynd av tí, sum fer fram.

Annað er tað, at útvarp og sjónvarp ikki bera tíðindi, fyrr enn tey eru vorðin passaliga ógvuslig stórtíðindi. Í einum rættiligum blað ber til at fylgja eini »søgu«, aðrenn hon verður til stórtíðindi. Til dømis kann nevast turkurin í Afriku í 1983-84. Tíðindini um henda sorgarleik stóðu í byrjanini einans at lesa í bløðunum, har sagt varð frá regnløysi og misvøkstri. Eisini søgdu bløðini frá ráðstevnu í Lúsaka, har vandamálini vorðu víðgjørð. Men ikki fyrr enn kreppan var komin í hæddina, og miljónir av fólki svøldaðu og doyðu, varð sagt frá hesi »gomlu« søgu í útvarpi og sjónvarpi.

Ellar lonarkrøv, ið ikki gerast stórtíðindi, fyrr enn verkfall leggur alt lamið. Ella ósemjan millum Iran og Irak, sum ikki varð nevnd í sjónvarpum, fyrr enn hitt ræðuliga kriggið brast á.

So niðurstøðan er, at hóast útvarp og sjónvarp hava ávisar fyrimunir, so kunnu vit ikki vera bløðini fyrri uttan. Og hóast føroysku bløðini sum heild eru stak vánalig, so eru tey neyðug, bæði sum tíðindaberar og at kunna okkum um tey víðurskipti, ið aftan fyrri liggja. Eisini tað orðaskiftið, sum hóast alt fer fram í bløðunum, er livsneyðugt í samfelag sum okkara, skal tað mennast og taka seg fram.

Summi munnu halda tað vera lögð, at einki veruligt dagblað hevur verið í landinum so nógv ár. Og einki er at vast i, at slíkt tiltak — verður rætt at-

sjónarmið

borið og skilavæl lagt til rættis — kundi havt alstóran týdning. Ti er tað at fegnast um, at eitt hitt frægasta føroyska blaðið á okkara døgum, Sosialurin, nú hevur megnað at fara undir útkomu fimm ferðir um vikuna.

Men her er ymskist at hava í huga. Blað, ið kemur út hvønn gerandisdag, má vera óðrvisi enn onnur bløð. Tað má leggja høvuðsdentin á tíðindi, nýggj og frisk tíðindi. Og hetta setur ómetalig krøv til tíðinda- og blaðfólk og til fasta skipan, so tíðindini koma regluliga og javnt. Men við øllum teimum nýggju amboðum, ið eru til taks samskipti víðvikjandi, eru betri umstøður á okkara døgum enn framman undan.

Helst er neyðugt at skipa fyrri muna-góðari innanoyggja tíðindatænastu, eitt nú við tíðindafoiki um alt landið: men eisini tíðindi uttan úr heimi hava stóran týdning, skal nakar dugur vera í einum dagblaði. Sakligar viðmerkingar til tíðindini og dygg kunning um orsökir og avleiðingar eiga at vera týðandi tættir í slíkum blaði. Eisini viðmerkingar frá abyrgdarfólki í politikki, umsiting og øðrum, eins og umrøða og ummæli av tí, ið fer fram og rørist í samfelagnum, eiga sjálvsagt at heimarætt í einum dagblaði.

Ein tvørleiki er at fáa slíkt blað rættstundis út til lesararnar. Ívassamt er, um postverkið megnar hetta. Ti sum er kemur ofta fyrri, at fólk í til dømis Suðuroy ikki fáa friggjadags- og leygardagsbløð fyrr enn mánadag ella týsdag. Og slíkt ber illa til, kemur blaðið út hvønn gerandisdag. So helst er neyðugt at skipa fyrri aðrari útbearing, í hvussu er til leysasølu.

Eitt føroyskt dagblað kann hava stóran týdning, verður tað stjórnað og skipað samvitskufult. Og megnar Sosialurin at leggja høvuðsdentin á tíðindatilfar og ta kunning, sum uppi í hesum hongur, so er eingin ivi um, at tiltakið fer at eydnast og koma øllum væl við.

Tórður Jóansson